

מה שכתב הגאון ז"ל שאין נפקותא ביניהם – לא ירדתי לסוף דעתו, והלא מפורש בחולין פח: שלכך אין דנים 'וכסוהו בעפר' בכלל ופרט שלא יוכשר אלא עפר בלבד, כשאר 'כלל ופרט' – כיון שהכלל צריך לפרט, לפיכך אין הפרט בא למעט שאר דברים אלא נצרך לפרש את המשמעות הסתמית שבכלל. נמצא שמידת 'כלל הצריך לפרט' ו'פרט הצריך לכלל' היינו לדון את הכלל ואת הפרט, בא זה ומלמד על זה, שלא ככלל ופרט שהכל הולך אחר הפרט, או פרט וכלל – הכל הולך אחר הכלל. וע' עוד בסמוך.

עוד כתב בהגהות ריעב"ץ: במדת 'כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל', אין הבדל אם הפרט והכלל כתובים בסמיכות זה לזה או בריחוק, וכן אין הבדל בין מוקדם למאוחר, שלא כמידת 'כלל ופרט'.

'אמר ליה: לעולם בכור לדבר אחד לא הוי בכור...' אין להקשות, אם 'בכור' משמע לכל דבר ולא רק לדברים מסוימים, אם כן למה הוצרך 'פטר רחם', הלא מ'בכור' בלבד יש לשמוע למעט הכל, עד שיהא בכור לכל דבר – לא קשיא, שאלמלא נכתב 'פטר רחם' לא היה עולה על הדעת להצריך 'בכור לרחמים' דוקא, ואף יוצא דופן היה כשר. ורק משום שהוצרך להיות פטר רחם, מתפרש בכור – בכור ללידה ולרחמים.

ויתכן שלולא שנתקבלה מדת 'כלל הצריך לפרט' לדון את הכלל עם הפרט יחדיו כפי משמעות שניהם (כנ"ל), היינו דנים הכל אחר הפרט, והיה פטר רחם מתקדש הגם שהוא בא אחר יוצא דופן, והייתי אומר שהפרט יפרש את הכלל, שמספיק בכור לרחמים.

דף כ

'דבינא אמר: אפילו תימא רבנן, כי אזלי רבנן בתר רובא דלא תלי במעשה, אבל רובא דתלי במעשה, לא'. וכן הלכה. ומבואר בחידושי רעק"א (יו"ד ב בדעת הרשב"א) שאינו אלא מדרבנן אבל מן התורה אין חילוק בדבר. ואפשר לפי זה שנכרי המסיה לפי תומו נאמן בזה, כיון שהחשש ברוב התלוי במעשה אינו אלא מדרבנן. וצריך עיון (עפ"י חזו"א כה).

ובשפת-אמת נתן טעם בדבר; כיון שמקור דין רוב נלמד מסנהדרין, ושם הוא רובא דאיתא קמן, על כן אעפ"י שלמדו משם לילך אחר הרוב גם ברובא דליתא קמן, זה רק כשמוקד הספק הוא על זה הנמצא לפנינו, כגון שאנו מסופקים על הקטן הזה אם הוא סריס אם לאו, אבל כאשר הספק הוא על מעשה כלשהו אם נעשה אם לאו – כיון שהמעשה אינו לפנינו אין הולכים בו אחר הרוב.

והחזון-איש (כ"ד) צדד לפרש ענין רוב התלוי במעשה, לפי שאינו מבוסס על סיבה טבעית קיימת אלא על קיבוץ מקרים [שאנו דנים הרבעת הזכר לבהמה מסוימת, כמקרה], הלכך אין בזה דין רוב. ולפי זה לעולם הדבר תלוי בשיקול הדעת ואין למדים מכאן למקום אחר. ובזה מובן מדוע בבהמה חולבת קיים דין 'רוב' להניח שילדה, והלא הלידה תלויה בהרבעה, והרי זה רוב התלוי במעשה – אלא מפני ששם יש עדות טבעית.

וכן 'רוב תינוקות מטפחים בעיסה' או 'רובא מקדשי והדר מסבלי' – הגם שהם תלויים במעשה, אך אפשר לדונם כטבע קיים. אלא שבלאו הכי לא קשה משם, לפי דעת האומרים שמן התורה הרי זה רוב גמור אלא שחכמים החמירו, ולכך לחומרא יש לילך גם אחר רוב התלוי במעשה. עד כאן תורף דברי החזו"א. [ובמקום אחר (אה"ע לא, ב) צדד שלדברי התוס' רוב התלוי במעשה מן התורה אינו רוב. ופרש הטעם כנ"ל, שקיבוץ מקרים אינו נידון בדין רוב].

- א. עוד י"ל ברובא מקדשי והדר מסבלי – שכל שגם המיעוט תלוי במעשה, אי"ז רוב התלוי במעשה' אלא חוזר להיות כרוב רגיל. וכן כתב הרמב"ן בחולין יא: והרשב"א שם יב.
- ועוד י"ל לפי דברי הנצי"ב (מצוין בסמוך), במעשה אדם בר דעת אין דנים 'רוב התלוי במעשה'.
- ב. נראה שגם אם נאמר שהוא דין דרבנן כמו שנקטו כמה פוסקים, יש מקום לפרש כסברת השפת-אמת שחכמים עשאוהו כרובא דליתא קמן כלל, וכך הגדירו את הדין. אלא שהסיבה שהחמירו חכמים בדבר היא משום שאינו רוב מוחלט, לפי שהוא עלול להשתנות יותר עפ"י הנסיבות המשתנות, ואינו כשאר רוב התלוי בטבע.
- וכבר מבואר בכמה מקומות (כמוש"כ הגרא"ו ועוד) שתקנות וגזרות חכמים, מלבד הטעם והסיבה לתקנה גם הגדירו את התקנה ו'ענינה' בסעיף מדיני התורה.
- ולפי זה [ואף בלא סברא זו], ברובא דאיתא קמן שמועיל בו רוב כל דהו, כגון י"ב דיינים מול י"א [ואין ענינו טבעי אלא סטטיסטי גרידא, שכך גזרה תורה לדון], נראה לכאורה שגם רוב התלוי במעשה מועיל. ורק ברובא דליתא קמן שענינו משום טבע העולם, יש לחלק בין דבר המוטבע מעצמו, לדבר התלוי במעשה. וצ"ב.
- ג. יש אומרים בדעת הרמב"ם שרוב התלוי במעשה אינו מועיל מן התורה (עפ"י שיעורי הגרי"ש א), וכמו שצידד החזו"א בדעת התוס', כמובא לעיל. ואילו מהרי"ט אלגאוי (כט) כתב (כהגרעק"א בשם הרשב"א הנ"ל) שהוא מדרבנן. עוד בחקירה זו – ע' ראש יוסף חולין יב; שו"ת פרי יצחק ח"ב יד.
- ד. עוד פענין רוב התלוי במעשה – ע' בשו"ת משיב דבר (ח"ה כו) – דוקא במעשה בהמה, ולא במעשה אדם בר דעת; דוקא במעשה שאינו תמידי, כענין הרבעה שפעמים נצרך האדם לסייע, כמוש"כ התוס'.
- בית הלוי (ח"ב כב) – חזקה התלויה במעשה; במעשה הנעשה מאליו.
- שו"ת שבט הלוי (ח"א קכח, ב) – טעם לדעות הסוברות שאין לסמוך על רוב פעמים שאין אלול מעובר – כי הוא רוב התלוי במעשה, קבלת העדים וקידוש ב"ד החודש.
- שו"ת רב פעלים (ח"א יו"ד י) – אין לסמוך על רוב חתיכות קטנות, שנמלחו – כי הוא רוב התלוי במעשה.
- שו"ת הב"ח (א); פלתי (יו"ד א סק"ז); שו"ת שיבת ציון (כט); שואל ומשיב (ח"א ז); שבט הלוי (ח"ד עו וח"ה פה, ח) – האם 'רוב מצויין אצל שחיטה' שייך לרוב התלוי במעשה. וע"ע במובא ביוסף דעת חולין ג:
- אגרות משה (יו"ד ח"א לה וח"ב כה; או"ח ח"ד צא, ג) – אין לסמוך על רוב המבוסס על פעולת החקלאים, לזרוע ירקות באופן מסוים שלא יימצאו בו תולעים, שהרי זה כרוב התלוי במעשה, ויש לחוש שמא לא עשו.
- ע"ע בספר מאור ישראל שבת יג.

(ע"ב) 'חלב פוטר – דברי רבי יהושע. רבי עקיבא אומר: חלב אינו פוטר'. הרמב"ם (בכורות ד, ח), הסמ"ג (עשין קמה-ו), הרמב"ן (בהלכותיו), הרא"ש (כאן וביבמות פט"ז. וכן התוס' שם ובע"ז מ): – כולם פסקו שחלב פוטר. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (יו"ד שטז, ג). והיא דעת רוב הראשונים. ליקוטי הלכות).

ואילו רבנו תם פסק (עפ"י הסוגיא להלן כד: וכן משמע בדעת רש"י שם כג: במשנה – עפ"י חדושי הנצי"ב. וע"ע משיב דבר ח"ב סב) שחלב אינו פוטר. וכן פסק האור-זרוע (ח"א צב). וכן הוא המנהג במדינות אשכנז, להחמיר (מהר"ם, מובא במרדכי יבמות קכו ובשו"ת מהר"ם ד"ק שיב-שיג, ד"ל קפו; תרומת הדשן רעא; שו"ת מהרי"ל קעד; רמ"א יו"ד שם. והיו מקומות שנהגו להחמיר אפילו כשכרוך אחריה והיא חולבת. וע' שו"ת מהרי"ל כז). ומשמע בפוסקים שגם לאחר שנה או יותר שרוב בהמות מתעברות, וגם יש רוב שאינן חולבות אא"כ יולדות – אעפ"י כ' אנו נוהגים להחמיר (עפ"י דרכי משה יו"ד שטז, והובא בש"ך. וכ"כ בחזו"א כ, ד; משיב דבר ח"ב סב).

ואם כי כתבו פוסקי אשכנז להחמיר בדבר, הקלו בצירוף צדדים נוספים; וזו לשון תרומת הדשן (רעא), לענין בהמה חולבת שהנכרי סיפר כבדרך אגב שכבר ילדה ונראה כמסיח לפי תומו, אם כי יש מקום לומר שהערים ולא אמר לפי תומו:

'...ואפס, שאלתי ודרשתי מיהודים וארמאים נשים ואנשים רבים, אם ראו מימיהם פרה חולבת שלא ילדה כבר, ולא שמעתי אחד מהם שראה זה מעולם, אך בעזים שמעתי ממקצתם שלפעמים הן חולבות ה' או ד' שבועות לפני הלידה. ואם כן, אפילו אי אשכחן פרה אחד מאלף – הוי מיעוטא דלא שכיחא, ומיעוטא דמיעוטא לא אמרינן ביה 'סמוך' (מיעוטא לחוקה) כדאיתא... ואע"ג דתלמוד לא חשיב הך ד'אין חולבת אלא אם כן יולדת' אלא דווקא רובא, ולא רובא דרובא, כמו שהוא בבהמות שלנו – יש לומר דבהמות שלהם היו משונות מבהמות שלנו, ובכי האי גוונא איתא... אמנם אין נראה להתיר מהאי טעמא לחודא כלל, לסמוך על חקירותינו שהוא נגד קבלת התלמוד, ולומר שנשתנה בזמנינו. וגם הגאונים שכתבו לאיסור ולהיתר מזה, היינו צריכים לומר שלא כתבו דבריהם לזמנינו ולא רצות שאנו יושבים בהן, ומור"ם כתב דהמנהג הוא להחמיר בסתמא. רצה לומר: מנהג ארצותינו...'

מכל מקום הדברים נראין שאין בדעת הנכרי להערים כל כך לדבר בחידות, וסגי בהאי סברא לצרף בהא דלעיל דאין בהמה שלנו חולבת א"כ יולדת, וכן כל כי האי גוונא. עד כאן מדברי תה"ד. 'מי יבא אחרי דברי מהרי"א ז"ל אשר ממנו יצא הוראה זו לישראל – שאין לסמוך על אומדנות אלו שבודאי ילדה (– המדובר על בהמה בת חמש או בת שבע שנים) אם לא בהוכחה אחרת כמו 'מסיח לפי תומו' או צירוף אחר. וחלילה להקל...'. (שו"ת משיב דבר ח"ב סב. וע"ש סג.) נתונים מעורכנים במציאות של ימינו, של חלב בבהמות שלא הבכירו – ע' בחוברת 'הליכות שדה' גליון 104 (טבת תשנ"ז) במאמרו של ד"ר אריה שור, עמ' 51.

דף כא

'מאי איכא בין תנא קמא לר' שמעון...'. לפירוש רש"י מדובר שטינפה ביום אחרון של ששה חדשים, וסובר תנא קמא שאי אפשר לה שתלד אלא ביום האחרון של השנה. ור' שמעון אמר, יכולה היא שתלד בתוך השנה, כלומר להקדים לילד קודם היום האחרון, אם משום שמקבלת זכר לפני שיעברו שלשים יום מן הטינוף ודלא כזעירי, אם משום שחדשי העיבור אינם שלמים אלא יולדת למקוטעים, או שמקצת היום ככולו.

או גם יש לפרש לפי דרך זו: טינפו הבנות בתחילת חדש שביעי, ואעפ"כ מצטרפים כולן למעשר – בשנה מעוברת. ולר' שמעון אפשר לעשר אף תוך שנה פשוטה.

וקשה על פירוש זה שאין רמז בברייתא שטינפה בסוף ששה. וגם מלשון הברייתא אין משמע ש'תוך שנתה' שאמר ר' שמעון מוסיף על דברי תנא קמא. ועוד יש דוחק לשוני, שהלשון 'חוזרת ויולדת תוך שנתה' אין משמעו כאותה לשון שבגמרא לעיל (כמוש"כ רש"י בד"ה לימא).

עוד יש פירוש אחר שר"ש וחכמים נחלקו אם אפשר לזקנה לחזור ולילד בתוך שנתה משנולדה; לר"ש אפשרי הדבר, דלית ליה דזעירי או משאר הטעמים הנזכרים, ולכן לר"ש אין צריך שילדו הבנות שלש שלש אלא די בשתים שתים, והרי מצטרפת האם עם בנותיה ונכדותיה להיות עשר. ולתנא קמא אי אפשר הדבר, ולכן מצריך שילדו הבנות שלש שלש (עפ"י רש"י ותוס' כאן. וע' בהרחבה בחזו"א כ, א ב).

(ע"ב) 'מה בכור קדוש לפני זמנו... נילף מקדשים'. מפשטות לשון רש"י (כאן וביומא סו. ד"ה הא), וכן מדברי התוס' (כאן ובבבחים יב.) נראה שגם בדיעבד, המקדיש מחוסר זמן – לא חלה עליו קדושה.

א. יוצא דופן והבא אחריו; רבי טרפון אומר: שניהם ירעו עד שיסתאבו, שמסופק האם בכור לדבר אחד [יוצא דרך דופן הוא בכור ללידות. ואילו יוצא דרך רחם – בכור לרחמים] הוא בכור אם לאו. (ומפטר רחם ממעט רבי טרפון זכר שיצאה נקבה לפניו, שפטור מן הבכורה. עפ"י תוס').
רבי עקיבא אומר: שניהם אינם בכור (פטר רחם – ולא יוצא דרך דופן; בכור – ולא זה שקדמו אחר).
[ישנה דעה שלישית; יוצא דופן אינו בכור משום פטר רחם, אבל הבא אחריו – בכור, שבכור לדבר אחד הוא בכור (רבי שמעון להלן מז: ובתוס' שם; וע' גם חזו"א סו"י יט)].
הלכה כר' עקיבא (רמב"ם בכורות ב, ד; יו"ד שטו, ב. וכדעה הסתמית במשנה מז:).

ב. זכר היוצא דרך רחם שבא אחר נקבה יוצאת דופן – לדברי רבי עקיבא אינו בכור (שבכור לדבר אחד אינו 'בכור'. כן מסקנת הגמרא, כאביי). לדברי רבי טרפון – ספק.
ואולם נקבה שיצאה דרך רחם, הזכר הבא אחריה אינו קדוש בבכור אפילו לר"ט לפי שאינו פטר רחם, כאמור (עפ"י תוס'. וע' שפ"א).

ג. כלל הצריך לפרט; הפרט נצרך כדי לפרש משמעותו הסתמית של הכלל – כגון פטר רחם הוא פרט המפרש את משמעות הכלל בכור, שאין משמעו לידה ראשונה או בכור לזכרים אלא בכור הוא זה הפוטר את הרחם, 'בכור לרחמים'.

שונה זה ממידת 'כלל ופרט' דעלמא שהפרט מציין פריט אחד או כמה מתוך הכלל הכולל עוד, אבל אינו מפרש את משמעותו, הלכך שם דנים שאין בכלל אלא מה שבפרט [כגון קדש לי כל בכור... זכר – אין בכלל אלא מה שבפרט, זכר ולא נקבה], אבל ב'כלל הצריך לפרט' אין הפרט בא למעט פרטים אחרים (עפ"י פרש"י).

וכן פרט הצריך לכלל; כל שבלעדי הכלל היינו שוגים בהבנת הפרט, כגון לולא בכור הוא אמינא כל פטר רחם קדוש, אף הבא אחר יוצא דופן.

פרש ר"י (בתוס'): לאביי שהסיקו כמותו, שבכור לדבר אחד אינו 'בכור', נמצא שמשמעות בכור משמשת הן כפרט כלפי פטר רחם [לומר שאין די בבכור לרחמים אלא צריך שיהא גם בכור ללידה, להוציא הבא אחר יוצא דופן שאינו בכור], והן כלל לגביו [שהרי 'פטר רחם' נצרך למעט יוצא דופן]. הרי ש'בכור' ו'פטר רחם' כל אחד לגבי חברו הוא כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל.

ורבנו תם סובר שפטר רחם אינו פרט הנצרך לכלל אלא כשאר פרט הבא למעט ולסיים הכלל. ואיזהו 'כלל הצריך לפרט' – כגון וכסהו בעפר שלמדים מ'בעפר' שצריך ליתן עפר מלמטה ועפר מלמעלה, ומן הכלל לבד לא שמענו כיסוי דלמטה.

דפים יט – כ

כת. א. האם ובאלו אופנים חוששים בדיני התורה למיעוט?

ב. מה דינו של 'רוב התלוי במעשה'?

ג. הלוקח בהמה מן הנכרי ואין ידוע אם ביכרה אם לאו – מה דינה?

א. רבי מאיר חושש למיעוט (וכן דעת רבי ישמעאל, לחוש למיעוט לחומרא – לרבא. וכן הסיקו לרבי עקיבא שלכך חלב אינו פוטר). וחכמים חולקים.

[במקום שלא אפשר, מודה רבי מאיר שסומכים על הרוב (עפ"י חולין יא:).

וכן ב'מיעוטא דמיעוטא' מודה (ע' ע"ז לד: גטין ב:).

א. מחלוקתם ברובא דליתא קמן [כגון רוב קטנים אינם סריסים], אבל ברובא דאיתא קמן כגון תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת נבלה – מודים שהולכים אחר הרוב, כמו ברוב דיינים (עתוס' עפ"י חולין יא; ר"ן ע"ז מ. ועהו"א טהרות ז,יא).

ב. החשש למיעוט – פרשו התוס' כאן – הוא מדרבנן ולא מדאורייתא. ואולם אם החזקה מסייעת למיעוט, חוששים למיעוט מן התורה לאותן דעות, ואף לקולא – לעשות 'ספק'. וכגון ספק טומאה ברשות הרבים, יהא טהור.

ג. להלכה, פסק רבנו תם שחוששים למיעוט כאשר ישנה חזקה המסייעתו, עכ"פ מדרבנן ולחומרא. וכמה ראשונים חולקים וסוברים שלעולם הולכים אחר הרוב, גם כשיש חזקה המתנגדת (עתוס' יבמות לו; תוס' ורשב"א שם ק"ט, ובמשמרת הבית א,א; תוס' נדה יח: חדושי הרמב"ן חולין ג: שו"ת מהרי"ק קעא ד"ה ואשר כתב עוד; שו"ת רעק"א קח; בית הלוי ח"ב כב ואילך; שו"ת אור לציון יו"ד כא ועוד). וע"ע קדושין פ.

וישנם מקומות שחשו חכמים למיעוט אעפ"י שאין עמו חזקה, כגון משום חומרא דאשת איש או משום גזרה מיוחדת (עתוס' כאן ובראשונים קדושין ג. וע' סנהדרין סט – בדיני נפשות).

ב. רוב התלוי במעשה [כגון בהמה שאין ידוע אם ביכרה, והרי ה'רוב' האומר שבהמות מתעברות ויולדות תלוי הוא בהרבעת זכר (ופעמים שהאדם נצרך להרביע הבהמות ואינו דבר טבוע בקביעות (עתוס')], אמר רבינא: מודים חכמים שחוששים למיעוט.

א. משמע בגמרא שרבא אינו מודה בדבר, מכך שהעמיד דברי רבי ישמעאל כרבי מאיר. והלכה כרבינא. וגם לדבריו הרי זה ספק ומצטרף לספק-ספקא. ויש אומרים שאינו אלא חשש מדרבנן, ולפי"ז אפשר שגוי מסיח לפי תומו נאמן בזה, וצ"ע (עפ"י חו"א כ,ה. וע' בסמוך).

ב. אין זה כלל מן מקום שרוב התלוי במעשה אין הולכים אחריו, אלא תלוי בשיקול דעת חכמים (עפ"י חו"א כ,ד).

ג. לדברי הנצי"ב (משיב דבר ח"ה כו), מעשה אדם בר דעת אינו נחשב 'רוב התלוי במעשה'. וי"ח.

ד. כאשר גם הצד של המיעוט תלוי במעשה, אין זה נידון כ'רוב התלוי במעשה' (עפ"י רמב"ן חולין יא: וע"ע קדושין ג). ואפילו צד הרוב הוא מעשה גדול וצד המיעוט מעשה חלקי, הולכים אחר הרוב (עפ"י שו"ת מהר"ם חלאה סוס"י סא).

ה. אם ידוע לנו שנעשה מעשה ברוב, כגון ברובא דאיתא קמן – הולכים אחר הרוב אעפ"י שהוא תלוי במעשה (עפ"י מהר"ם חלאה סס).

ג. הלוקח בהמה מן הנכרי ואין ידוע אם ביכרה אם לאו, ולא ראינו אם טינפה או פלטה עליה; לדברי רבי ישמעאל, עז תוך שנתה ורחל בת שתיים ופרה וחמור בנות שלש [ריבר"י אומר: חמורה בת ארבע] – ודאי לכהן, שהלידה בגילאים הללו ודאי אינה לידה שניה. מיכן ואילך – ספק [אם משום שסובר רבי ישמעאל בכל רוב 'דליתא קמן' לחוש למיעוט (רבא). אם משום שברוב התלוי במעשה חוששים למיעוט (רבינא)].

עתה הפרות יולדות קודם הזמן הנזכר. וכתבו הראשונים שנשנתו הטבעים מזמן הש"ס.

לדברי רבי יהושע, אף עז תוך שנתה הריהי בספק שמא טינפה בעבר ושוב אין כאן בכור, הלכך אין צריך ליתן לכהן. [ואילו ר' ישמעאל סובר שאין לחוש לטינוף, שהוא מיעוט. או סובר שהמטנפת אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה].

ומסברת עצמו אמר רבי יהושע – שלא כשמועתו – שאפילו ידענו שלא טינפה תוך ששה, אפשר שטינפה

העו בתום ששה חדשים ואעפ"כ תלד בתוך שנתה. וכן רחל, אעפ"י שטינפה בתום שנה ראשונה, אפשר לה לילד בשנה השניה. ואעפ"י שזמן עיבורה של בהמה דקה חמשה חדשים – אפשר שמשך הטינוף פחות משלשים יום ומיד מקבלת זכר, או אפשר שסובר שחמשה חדשים בבהמה אינם מלאים, או מקצת היום ככולו (כ"פ רש"י). והרמב"ן מפרש שאם ראינו שטינפה בתום ששה, וילדה בתוך שנתה – בזה אמר ר' יהושע מסברתו שהולד אינו בכור).

לפי קבלתו של רבי יהושע, פרש"י שאם ראינו שטינפה לאחר ששה חדשים וילדה בתוך שנתה – ודאי בכור הוא, שאותו טינוף אינו טינוף גמור היה, שאם כן לא היתה יולדת תוך שנתה.

בכל מקום שהוא ספק בכור – ירעה עד שיסתאב וייאכל במומו לבעלים.

א. הלכה כרבי יהושע [שכן דעת רבי עקיבא במשנתנו, והרי רבי ישמעאל יחיד לגביהם], שעו בת שנתה חוששים בה שמא טינפה, והוא מיעוט המצוי (רבנו יונה) ויש למיעוט זה סיוע, כי רוב בהמות מתעברות כשמגיע זמנן להתעבר. וגם אין הולכים בממון אחר הרוב ומעמידים אותו בחזקתו ואין צריך ליתן לכהן (תוס' ורא"ש).

הרמב"ן כתב שהלכה כגמריה דר' יהושע, שעו שטינפה בתום ששה חדשים, ודאי לא תלד שוב תוך שנתה. ואם לא ראינו שטינפה – חוששים שמא טינפה ואין נותן לכהן, אבל הבכור קרב שיש לילך אחר הרוב, אלא שלוקח דמיו מן הכהן. הרי שלדעת הרמב"ן לא נחלקו ר' יהושע ורע"ק על ר' ישמעאל אלא לענין נתינה לכהן, שהמע"ה, אבל לענין הקרבה – הולכים אחר הרוב. ודלא כהתוס' שכתבו בסוף דבריהם שגם לענין הקרבה ושאר הלכות שחוששים למיעוט מטנפות (וע' גם ברא"ש וברמב"ם (ד, ז). וע"ע בענין זה במהריט"א כה; קונטרס הספקות ו, ה; חזו"א כ, ג, ד; חדושי הגר"ר בענגיס ח"א כד; שערי ישר ה, כה).

ב. לאחר הגילאים האמורים, הרי זה ספק כמו שאמר ר' ישמעאל, ולא מצינו מי שחלק עליו בזה (רא"ש ור"פ).

ג. אין הנכרי נאמן לומר שכבר ביכרה אפילו מסיח לפי תומו – שיתכן ולהשביח מקחו אומר כן, לומר שאינה מסתכנת בלידה (עפ"י רא"ש ותוס' כא: ד"ה אשתבוזי. והש"ך (שטו) סק"ב עפ"י תה"ד ועוד) כתב אפילו אם ניכר שאינו מתכוין להשביח מקחו אינו נאמן. אך יתכן שלפי רבינא [כ: שהלכה כמותו], כאשר העו בת שנה ויותר, נאמן נכרי המסיח לפי תומו לומר שביכרה, שהרי מדין תורה יש לילך אחר הרוב שיולדות עד אז (עפ"י חזו"א כ, ה).

ראינה חולבת; רבי יהושע פוטר אפילו בתוך שנתה (וגם אם גדלה בבית ישראל ולא ראינה יולדת ואין כאן רוב בהמות יולדות). עפ"י רש"י ומהרש"א, כיון שרוב החולבות – יולדות. ור' עקיבא סובר חלב אינו פוטר, שחוששים למיעוט החולבות טרם לידה.

רוב הראשונים פסקו שחלב פוטר, ואולם רבנו תם פסק שחלב אינו פוטר. וכן מנהג אשכנז, ואפילו בבהמה בת כמה שנים, אלא שבצירוף צד נוסף כתבו להקל (ע' יו"ד שטז, ג. וע"ע בשו"ת מהר"ם מינץ לר"לה).

דין בהמה המינקת – להלן כד.